ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Matti Pohjola
Professori emeritus
Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
15.5.2024

Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle
VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028

Kommentoin lausunnossani julkisen talouden suunnitelmaa vain talouskasvun ja tuottavuuden osalta. Kommenttieni taustaksi vertaan ensin Suomen kansantalouden kasvusaavutuksia Ruotsiin ja Tanskaan, koska julkisen talouden suunnitelmassa asetetaan tavoitteeksi pohjoismaisen talouskasvun saavuttaminen pitkällä aikavälillä. Esitän lyhyesti myös, mitä taloustieteellisen tutkimuksen perusteella tiedämme talouskasvun ja tuottavuuden lähteistä sekä keinoista, joilla niitä voi talouspolitiikalla edistää.

Julkisen talouden suunnitelmassa tavoitellaan julkisen velan bkt-suhteen alentamista ja vakauttamista hyväksyttävälle tasolle, mikä on perusteltu ja kannatettava tavoite. Koska lyhyellä aikavälillä velkasuhteeseen ei voi vaikuttaa muilla tavoin kuin julkisia menoja leikkaamalla tai verotusta kiristämällä, ovat suunnitelmassa esitetyt toimet perusteltavissa. Pitkällä aikavälillä velkasuhteen alentamisen järkevin ja samalla hyvinvoinnin kasvun turvaava keino on kuitenkin talouskasvun edistäminen. Avain siihen on työn tuottavuuden kasvun nostaminen pohjoismaiselle tasolle.

Suomen kansantalouden suurin ongelma on markkinasektorin heikko suorituskyky

Talouspoliittisesta keskustelusta saa sen käsityksen, että Suomen kansantalouden suurimmat ongelmat – hidas kasvu, tuottavuuden heikko kehitys ja julkisen sektorin velkaantuminen – liittyvät tavalla tai toisella julkiseen sektoriin. Liitteessä esitetty talouskasvun lähteiden tarkastelu paljastaa kuitenkin ongelmien johtuvan kansantaloutemme markkinasektorin heikosta suorituskyvystä. Markkinasektori koostuu niistä toimialoista, joilla tuotteiden hinnanmuodostus tapahtuu pääsääntöisesti markkinoilla.[1]

Liitteestä käy ilmi, että elintason (bruttoarvonlisäys/asukas) kasvu on Suomessa jäänyt vain puoleen (0,6 % vuodessa) siitä, mitä se on ollut Ruotsissa (1,1 %) ja Tanskassa (1,5 %) kymmenen viime vuoden aikana. Syy on markkinasektorin kontribuutioissa. Se on meillä luonut vain 0,3 prosenttiyksikköä elintason kasvusta, mutta Ruotsissa 1,1 ja Tanskassa 1,4 prosenttiyksikköä kasvusta. (Liitteen taulukko 1)

[1] Markkinasektorin muodostavat kansantalouden tilinpidon kaikki muut toimialat paitsi alkutuotanto, kiinteistöalan toiminta, julkinen hallinto, koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut sekä taiteet, viihde-, virkistys- ja muut palvelut. Markkinasektorissa syntyy noin kaksi kolmasosaa kansantalouden kokonaistuotannosta eli bruttoarvonlisäyksestä.

Jakamalla elintason (bruttoarvonlisäys/asukas) kasvun osatekijöihinsä eli työn tuottavuuden (bruttoarvonlisäys/työtunnit) kasvuun ja työn määrän (työtunnit/asukas) muutokseen, voidaan elintason kasvuerojen osoittaa syntyneen työn tuottavuudesta. Markkinasektorin kontribuutiot kansantalouden työn tuottavuuden kasvuun ovat naapurimaissamme olleet kolminkertaisia Suomeen verrattuna. Markkinatuotannon tuottavuuskehitys on siten Suomen kansantalouden heikkous mutta Ruotsin ja Tanskan vahvuus.

Ruotsin Suomea parempi tuottavuuskasvu on syntynyt markkinasektorin palvelualoilla, erityisesti kaupassa sekä informaatio- ja viestintäpalveluissa. Tanskan menestys nojaa sen sijaan teollisuuteen. Se selittyy erityisesti lääketeollisuus tuottavuuden ja tuotannon voimakkaalla kasvulla. (Liitteen taulukko 2)

Suomessa työn tuottavuuden kasvusta kolmasosa on syntynyt teollisuudessa ja kaksi kolmasosaa palvelualoilla. Kasvu on kuitenkin jäänyt naapurimaitamme selvästi pienemmäksi. Meillä ei ole erityisen vahvan tuottavuuskasvun toimialaa. Teollisista aloista parhaiten menestyy sähkö- ja elektroniikkateollisuus, mutta senkin vaikutus koko kansantalouden työn tuottavuuden kasvuun on ollut pienempi kuin kulkuneuvojen valmistuksen Ruotsissa ja lääketeollisuuden Tanskassa.

Työn tuottavuuden taso on sekä Ruotsissa että Tanskassa maailman parhaimpia – samaa luokkaa kuin Yhdysvalloissa. Se todistaa, että korkea tuottavuus on mahdollista saavuttaa myös sellaisissa yhteiskunnissa, joissa julkinen sektori on suhteellisen suuri. Se vaatii kuitenkin perustakseen menestyvän markkinasektorin.

Se, että Ruotsin ja Tanskan Suomea parempi kasvu on syntynyt työn tuottavuudesta eikä työn määrästä, osoittaa, etteivät talouskasvun erot voi johtua työmarkkinoiden erilaisista rakenteista. Ne nimittäin vaikuttavat työn määrään eivätkä työn tuottavuuteen.

Talouskasvu ja tuottavuus syntyvät uusista ideoista (innovaatiosta)

Talouspoliittisessa keskustelussa ajatellaan yleisesti, että talouskasvu syntyy siitä, kun tehdään enemmän töitä, hankitaan parempi koulutus ja investoidaan uusiin koneisiin ja laitteisiin. Näin kasvua voi kuitenkin kiihdyttää vain tilapäisesti silloin, kun mainituista tekijöistä on pulaa, kuten Suomessa oli vielä 1950- ja 1960-luvuilla. Kasvu pysähtyy ennen pitkää. Syynä on niukkuus – se, että työntekijöiden, koulutuksen sekä koneiden ja laitteiden määrä on rajallinen.

Teknologian kehitys on talouskasvun ainoa lähde pitkällä aikavälillä. Teknologia on nimittäin tuotannontekijänä erilainen kuin yllä mainitut. Se on tietoa eli ideoita siitä, mitä tuotteita ja miten yritykset ja muut yhteisöt valmistavat. Kun paperin valmistamisen resepti jo osataan, sitä ei tarvitse enää keksiä silloin, kun päätetään rakentaa uusi paperitehdas. Kerran keksittyä voi käyttää aina uudelleen, eivätkä ideat kulu niitä käytettäessä.

Mitä enemmän ja mitä parempia ideoita on olemassa, sitä enemmän tai arvokkaampaa tuotantoa saadaan aikaan. Uusien ideoiden määrälle ei ole olemassa mitään käsitteellistä ylärajaa. Ideoihin perustuva talouskasvu voi jatkua periaatteessa ikuisesti.

Suomessa ei ole pulaa investoinneista vaan uusista ideoista ja korkean tuottavuuden pääomasta

Investointien tärkeyden korostaminen talouden ja tuottavuuden kasvussa on suomalaisen talouspolitiikan erityispiirre. Vihreän siirtymän vaatimat investoinnit ovat entisestään lisänneet investointipuhetta, jossa meillä on vahvat perinteet jo 1950- ja 1960-luvuilla harjoitetusta teollisuuspolitiikasta lähtien.

Investoinnit eivät kuitenkaan ole talouskasvun ja tuottavuuden itsenäinen lähde. Investointien kysyntä yrityksissä ja kansantaloudessa on nimittäin pääoman merkityksestä tuotannontekijänä johdettua kysyntää. Uutta pääomaa tarvitaan silloin, kun yritys haluaa laajentaa toimintaansa tai ottaa uutta teknologiaa käyttöön. Kausaalisuus käy kasvusta investointeihin: kasvu luo tarpeen investoida, mutta investoinnit itsessään eivät saa kasvua aikaan. Rationaalisesti toimiva yritys ei investoi, ellei siihen ole tarvetta.

Investointien puutetta pidetään kansantaloutemme keskeisenä ongelma niin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa kuin suurimman oppositiopuolueen SDP:n viime syksynä julkaistussa vaihtoehtobudjetissakin. Myös julkisen talouden suunnitelmassa mainitaan tuotannollisia investointeja olevan meillä verrattain vähän.

Liitteessä esitetyn tarkastelun perusteella Suomessa ei ole pulaa pääoman määrästä. Kansantalouden pääomapanos on kymmenen viime vuoden aikana kasvanut samaa vauhtia bruttokansantuotteen kanssa. Pääomapanoksen ja bruttokansantuotteen suhde on siten säilynyt vakiona, mikä taloustieteen kasvututkimuksen mukaan osoittaa, ettei pääomasta ole puutetta.

Yritysten voittoaste ja pääoman tuottoaste eivät myöskään osoita merkkejä investointikyvyn puutteesta. Ne ovat olleet meillä Tanskan tasolla ja Ruotsia korkeammat.[2]

Ruotsissa ja Tanskassa pääomapanos on kasvanut bruttokansantuotetta nopeammin, mutta ei siksi, että pääoman määrä olisi kasvanut vaan siksi että sen laatu on parantunut (liitteen taulukko 3). Pääoman laatu paranee – sen tuottavuus kasvaa –, kun alemman tuottavuuden pääomaa korvataan korkeamman tuottavuuden pääomalla.

Nykyisellä tietotekniikan aikakaudella tämä tapahtuu käytännössä siten, että perinteisiä koneita, laitteita ja rakennuksia korvataan tietokoneilla, tietoliikennelaitteilla, ohjelmistoilla ja tietokannoilla sekä tutkimus- ja kehittämispääomalla. Ruotsi ja Tanska ovat tässä onnistuneet Suomea paremmin. Meillä pääoman laatu ei ole kasvanut ollenkaan 10 viime vuoden aikana. Suomi menestyy pääoman laadun kansainvälisissä vertailuissa heikosti siksi, että investoinnit ovat kohdistuneet suhteellisesti enemmän alhaisen tuottavuuden pääomaan: rakennuksiin ja rakenteisiin.

Liitteessä esitetty vertailu vahvistaa myös sen, että teknologian kehitys – uudet ideat

[2] Eurostatin tilastojen mukaan yritysten (non-financial corporations) bruttovoittoaste (bruttotoimintaylijäämä/bruttoarvonlisäys) oli Suomessa ja Tanskassa 43 prosenttia ja Ruotsissa 38 % vuosina 2013–2023. Pääoman bruttotuottoasteet olivat Suomessa 16, Tanskassa 15 ja Ruotsissa 9 prosenttia vuosina 2013–2021.

– ja koulutus ovat tuottavuuden kasvun tärkeimmät lähteet. Niidenkin kontribuutio on naapurimaissamme ollut selvästi suurempi kuin meillä.

Ideoiden kasvuun voidaan vaikuttaa

Uusia ideoita syntyy tutkijoiden, keksijöiden ja yrittäjien tietoisen toiminnan tuloksina. Sekä tieteelliset keksinnöt että yritysten liiketoimintaa edistävät innovaatiot ovat yhtä lailla ihmisten tekemiä.

Ihmiset reagoivat kannusteisiin. Yhteiskunta voi siksi vaikuttaa siihen, kuinka paljon henkistä pääomaa – koulutettua tai muulla tavoin osaavaa työvoimaa – kohdistuu uusien ideoiden tuottamiseen. Mitä enemmän siihen käytetään, sitä nopeampaa on talouskasvu. Investoinnit ideoihin ovat siten tärkeämpiä kuin investoinnit koneisiin, laitteisiin ja rakenteisiin, joita tarvitaan vain ideoiden toteuttamiseen tavaroiden ja palvelujen tuotantona.

Koulutuksen lisääminen on hyvä mutta vasta pitkällä aikavälillä vaikuttava keino edistää tuottavuutta ja talouskasvua. Ammattitaitoisen työvoiman maahanmuuton helpottaminen vaikuttaa nopeammin.

Myös yritysten välisen kilpailun lisääminen ja uusien ideoiden käyttöönottoa estävän sääntelyn purkaminen edistävät teknologioiden leviämistä ja siten talouskasvua. Monopoli on haitaksi siksi, että se voi estää uusien yritysten markkinoille pääsyä ja siten teknologian kehitystä. Monopolilla ei kilpailun puuttuessa ole kiihoketta kehittää uusia tuotteita tai uudistaa toimintatapojaan. Monopolisoituminen koetaan nykyään ongelmaksi erityisesti digitaalisten tuotteiden markkinoilla, joita suuret alustayhtiöt hallitsevat.

Valtion kannattaa tukea yrityksissä tehtävää tutkimus- ja kehittämistoimintaa joko suorin avustuksin tai verohelpotuksin. Yritykset investoivat uusien ideoiden kehittämiseen nimittäin liian vähän koko yhteiskunnan näkökulmasta. Yrityksissä ajatellaan vain omaa liiketoimintaa. Huomioon ei oteta, että uudesta ideasta voivat hyötyä muutkin.

Mitään tieteellistä näyttöä ei sen sijaan ole sille, että valtion suora tuki muille kuin tutkimus- ja kehitysinvestoinnille olisi talouskasvun kannalta perusteltua. Sellaiset tuet vääristävät kilpailua ja estävät voimavaroja kohdentumasta tuottavuuden kannalta parhaisiin tarkoituksiin.

Kommenttini julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisten menojen leikkausten ja verotuksen kiristämisen ensisijaisena tavoitteena on tasapainottaa julkinen talous. Ne väistämättä heikentävät kulutuskysyntää ja siten talouskasvua lyhyellä aikavälillä.

Myönteistä tehdyissä päätöksissä on se, ettei talouskasvua pitkällä aikavälillä vahvistavia menoja leikata vaan pikemminkin lisätään. Hallitus pyrkii erityisellä kasvupaketilla tukemaan kestävää talouskasvua koko maassa. Politiikan perustana on näkemys siitä, että Suomi pärjää vain korkealla osaamisella. Siksi leikkaukset eivät kohdistu koulutukseen eivätkä yritysten ja korkeakoulujen harjoittaman tutkimus- ja kehittämistoiminnan tukiin.

Tuottavuuskasvua tuetaan T&K-rahoituslain mukaisilla panostuksilla. Valtion T&K-menot nostetaan 1,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä sillä ehdolla, että yritysten panostukset nousevat 2,8 prosenttiin, jolloin T&K-menot yhteensä nousisivat 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Nyt suhde on 3 % meillä ja 3,4 % Ruotsissa. Se oli meillä parhaimmillaan lähes 4 % 15 vuotta sitten.

Tavoitteen saavuttamiseksi valtion tutkimuksen ja kehittämisen rahoitusta kasvatetaan hallituskauden aikana noin miljardilla eurolla. Se on tehtyihin säästöpäätöksiin verrattuna huomattavan suuri panostus talouskasvun edistämiseen.

T&K-tukia pyritään kohdentamaan eri toimijoille siten, että ne edistäisivät yritysten ja korkeakoulujen tutkimusyhteistyötä, vahvistaisivat suomalaisten toimijoiden mahdollisuuksia saada EU:n myöntämää rahoitusta ja edistäisivät tohtoreiden liikkuvuutta. Valtaosa rahoituksesta kohdennetaan kuitenkin yrityksille Business Finlandin myöntämien avustusten kautta.

Tuottavuutta edistäväksi toimenpiteeksi voi lukea myös valtion pääomasijoitusyhtiön Tesi Oy:n toimintakyvyn vahvistamisen. Se osallistuu kanssasijoittajana teollisiin investointihankkeisiin suorin sijoituksin. Tämäkin toimenpide on tuottavuuskasvun kannalta myönteinen. Suomessa syntyy kansainvälisesti verraten paljon innovaatioita, mutta meillä on naapurimaihimme verrattuna vähän suuriksi kasvaneita, kansainvälisillä markkinoilla toimivia yrityksiä. Yhtenä syynä on pula kasvuyritysten rahoittamiseksi tarvittavasta osaavasta pääomasta.

Meillä ei ole riittävän suuria kotimaisia pääomarahastoja – sellaisia, jotka pystyisivät sijoittamaan riittävästi yksittäiseen yritykseen. Sellaiset rahastot ovat ulkomaisia. Ne kuitenkin rahastavat sijoituksensa 5–10 vuodessa, mistä syystä monet innovaatioista syntyneet kasvuyritykset on myyty ulkomaille.

Kehysriihen kasvupakettiin kuuluu myös sähkön tuotantoa ja hyödyntämistä edistävien suurten teollisten investointien tukeminen erityisellä verohyvityksellä. Tämä tuki voi edistää vihreää siirtymää, mutta se ei edellä esitetyn analyysin perusteella kasvata tuottavuutta. Sitä voi siltä osin perustella vain sillä, että muutkin valtion tukevat näitä investointeja. Kilpailu investointituista on kuitenkin nollasummapeliä, joten sitä tulisi pyrkiä estämään kansainvälisin toimin.

Tuottavuuskasvua tukevaksi politiikaksi voi lukea myös sen, ettei koulutuksesta leikata, vaikka muista menoista säästetään. Aiemmin sovittua peruskoulun 200 miljoonan lisärahoitusta ei peruttu. Ammatillisesta koulutuksesta tosin leikataan 100 miljoonaa, mutta säästöt kohdennetaan jo tutkinnon suorittaneiden aikuisten koulutukseen.

Mielenkiintoista ja pitkällä aikavälillä tuottavuuskasvua edistävää on, että hallitus on sitoutunut tekemään toimenpiteitä, joilla korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä nostetaan 50 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Korkea asteen koulutettujen osuus 25–34-vuotiaista on meillä vain 40 prosenttia, kun se OECD-maissa on keskimäärin 47 prosenttia. 45–49-vuotiaat ovat Suomen korkeimmin koulutettu ikäluokka.

Korkeakoulutuksen vahvistamiseksi olisi aloituspaikkoja lisättävä, mikä vaatisi menojen kasvattamista. Hallituksen suunnitelmana on menojen kasvattamisen sijasta lisätä aloituspaikkoja rajoittamalla opiskeluoikeus kerrallaan vain yhteen tutkintoon. Se estäisi myös koulutuksen kasautumista samoille henkilöille. Korkeakoulujemme

suuria ongelmia on se, että vuosittain merkittävä osuus, yli 25 prosenttia, korkeakoulujen opiskelupaikoista myönnetään opiskelijoille, joilla on jo olemassa oleva opiskelupaikka korkeakoulussa taikka toinen tai useampi samantasoinen korkeakoulututkinto. Täydentävää koulutusta tarjoaville maksullisille palveluille ei silloin riitä kysyntää, eikä meille ole syntynyt sellaisia täydentävän koulutuksen markkinoita, joita monissa maissa on. Vaihtoehtona voisi olla tehdä toisen tai useamman tutkinnon suorittaminen maksulliseksi.

Taloustieteellisen tutkimustiedon mukaan koulutetun työvoiman maahanmuuton edistäminen on parhaita ja nopeimmin vaikuttavia keinoja edistää tuottavuuden ja talouden kasvua. Maahanmuutto helpottaisi myös monilla toimialoilla vallitsevaa osaajapulaa. Sitä tukevia toimia ei julkisen talouden suunnitelmaan kuitenkaan sisälly.

Liite: Talouskasvu ja sen lähteet Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa 2013–2023

Kuten hyvin tiedetään, Suomen talouskasvun voimakas hidastuminen vuoden 2008 jälkeen on johtunut suurelta osin elektroniikkateollisuuden – käytännössä Nokian matkapuhelimien – tuotannon romahtamisesta. Koska niiden valmistus loppui vuonna 2012, saa kansantaloutemme nykyisestä kasvusta käsityksen tarkastelemalla sen jälkeistä periodia.

Vuoden 2012 jälkeen elintaso (bruttoarvonlisäys/asukas) on kasvanut Suomessa keskimäärin vain 0,6 prosenttia vuodessa, kun Ruotsissa on päästy 1,1 prosentin ja Tanskassa 1,5 prosentin kasvuun (taulukko 1). Tästä kasvusta markkinasektori on luonut meillä 0,3 prosenttiyksikköä, mutta Ruotsissa 1,1 ja Tanskassa 1,4 prosenttiyksikköä. Naapurimaidemme kasvusaavutus on perustunut siten markkinasektorin vahvaan kasvuun.

Taulukko 1. Elintason (bruttoarvonlisäys/asukas), työn tuottavuuden (bruttoarvonlisäys/tehdyt työtunnit) ja työn määrän (työtunnit/asukas) keskimääräinen vuosimuutos 2013–2023, prosenttia

	Suomi	Ruotsi	Tanska
1 Elintaso (= 2+3)	0,6	1,1	1,5
= markkinasektorin kontribuutio	0,3	1,1	1,4
+ muun kansantalouden kontribuutio	0,3	0,0	0,1
2 Työn tuottavuus	0,5	1,0	1,0
= markkinasektorin kontribuutio	0,3	0,9	0,9
+ muun kansantalouden kontribuutio	0,2	0,1	0,1
3 Työn määrä	0,1	0,1	0,5
= markkinasektorin kontribuutio	0,0	0,1	0,5
+ muun kansantalouden kontribuutio	0,1	0,0	0,0

Lähde: omat laskelmat, Eurostat National Accounts Database

Elintason kasvu syntyy työn tuottavuuden (bruttoarvonlisäys/työtunnit) ja työn määrän (työtunnit/asukas) muutosasteiden summana. Taulukosta 1 käy ilmi, että työn tuottavuuden kasvu on Suomessa jäänyt vain puoleen (0,5 %) siitä mitä se on ollut Ruotsissa ja Tanskassa (1,0 %). Selityksenä on erot markkinasektorin

kontribuutioissa, jotka ovat naapurimaissamme olleet kolminkertaisia Suomeen verrattuna.

Taulukko 2 esittää markkinasektorin tuottavuuskontribuution muodostumisen toimialoittain. Se paljastaa Ruotsin hyvän tuottavuuskasvun syntyneen palvelualoilla, erityisesti kaupassa sekä informaatio- ja viestintäpalveluissa. Tanskan menestys nojaa muita maita enemmän teollisuuteen. Se selittyy lääketeollisuuden menestymisellä. Myös kaupan tuottavuuskontribuutio on Tanskassa vahva, yhtä suuri kuin Ruotsissa.

Taulukko 2. Markkinasektorin toimialojen kontribuutiot työn tuottavuuden kasvuun kansantaloudessa 2013–2023, prosenttiyksikköä

	Suomi	Ruotsi	Tanska
Markkinasektorin kontribuution muodostuminen toimialoittain:	0,3	0,9	0,9
Tehdasteollisuus	0,1	0,2	0,7
Muu jalostus	0,0	-0,1	-0,3
Kauppa, kuljetus ja varastointi	0,1	0,3	0,3
Informaatio ja viestintä	0,1	0,3	0,2
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	0,1	0,1	-0,1
Liike-elämän palvelut[3]	-0,1	0,1	0,1

Lähde: omat laskelmat, Eurostat National Accounts Database

Suomessa työn tuottavuuden kasvusta kolmasosa on syntynyt teollisuudessa ja kaksi kolmasosaa palvelualoilla. Kasvu on kuitenkin jäänyt naapurimaitamme selvästi pienemmäksi sekä teollisuudessa että palvelualoilla. Meillä ei ole erityisen vahvan tuottavuuskasvun toimialaa. Teollisista aloista parhaiten menestyy sähkö- ja elektroniikkateollisuus. Senkin vaikutus koko kansantalouden työn tuottavuuden kasvuun on ollut pienempi kuin kulkuneuvojen valmistuksen Ruotsissa ja lääketeollisuuden Tanskassa.

Toimialoittaisen tarkastelun lisäksi työn tuottavuuden kasvua voi selvittää tuotannontekijöiden kontribuutioiden kautta. Työn tuottavuus kasvaa sitä nopeammin, mitä enemmän työntekijöiden koulutustaso nousee ja mitä nopeammin teknologia kehittyy. Investoinnit ja pääoma eivät itsessään ole tuottavuuden kasvun lähde pitkällä aikavälillä. Investointien kysyntä yrityksessä ja kansantaloudessa on nimittäin pääoman merkityksestä tuotannontekijänä johdettua kysyntää.

Tästä seuraa, että pitkällä aikavälillä kansantalouden pääomapanos kasvaa samaa vauhtia kokonaistuotannon kanssa, jolloin kansantalouden pääomapanoksen ja kokonaistuotannon suhde säilyy vakiona. Kasvun hidastuessa yritykset supistavat tuotantokapasiteettiaan investoimalla poistoja vähemmän, kuten eräillä Suomen teollisilla toimialoilla – esimerkiksi metsäteollisuudessa – on tapahtunut viime vuosikymmeninä.

Taulukko 3 näyttää, että kansantalouden pääomapanos on kymmenen viime vuoden aikana kasvanut Suomessa samaa vauhtia bruttokansantuotteen kanssa. Pääomapanoksen ja bruttokansantuotteen suhde on siten säilynyt vakiona. Ruotsissa ja Tanskassa pääomapanos on kasvanut bruttokansantuotetta nopeammin, mutta ei

[3] Liike-elämän palveluja ovat ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä hallinto- ja tukipalvelut.

siksi, että pääoman määrä olisi kasvanut vaan siksi että sen laatu on parantunut.

Pääoman laatu paranee – sen tuottavuus kasvaa –, kun alemman tuottavuuden pääomaa korvataan korkeamman tuottavuuden pääomalla. Tietokoneet, ohjelmistot ja tietokannat sekä tutkimus ja kehittäminen ovat korkean (raja)tuottavuuden pääomaa, rakennukset ja rakennelmat matalan. Suomi menestyy pääoman laadun kansainvälisissä vertailuissa heikosti siksi, että meillä investoinnit ovat kohdistuneet suhteellisesti enemmän alhaisen tuottavuuden pääomaan.

Kaikissa kolmessa maassa työn tuottavuus on kasvanut valtaosin teknologian ja koulutuksen kontribuutioista, Ruotsissa ja Tanskassa kuitenkin Suomea enemmän. Uudet ideat (eli teknologian kehitys) ja osaaminen (koulutus) ovat siten työn tuottavuuden kasvun tärkein lähde.

Taulukko 3. Kansantalouden työn tuottavuuden(bkt/työtunnit) kasvu ja sen lähteet 2013–2022, prosenttia ja prosenttiyksiköitä

	Suomi	Ruotsi	Tanska
Työn tuottavuuden kasvu	0,7	1,3	1,0
Pääoman (pääomapanos/bkt) kontribuutio	0,0	0,4	0,0
Pääoman määrä	0,0	-0,1	-0,3
Pääoman laatu	0,0	0,5	0,3
Teknologian ja koulutuksen kontribuutio	0,7	0,9	1,0

Lähde: OECD Productivity Database

Tarkemmat laskelmat, niiden perustelut ja menetelmät löytyvät julkaisuistani:

”Pääoma työn tuottavuuden kasvun lähteenä – Suomi kansainvälisessä vertailussa”, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 119, 2023, 306–323

”Pääoma työn tuottavuuden kasvun lähteenä markkinatuotannossa – Suomen ja Ruotsin vertailua”,
Kansantaloudellinen aikakauskirja 120, 2024, 84–100